

THE BRITISH WAY OF DEATH

BEGRAVEN IN GROOT-BRITTANNIË

go to grass

Britten zijn traditioneel, behoudend en cultiveren hun grasperken. Het zijn enkele eigenschappen die terug te vinden zijn op de begraafplaatsen. Wie Engeland bezoekt raakt altijd gecharmeerd van de landelijke kerkhofjes, die je in bijna elk dorp kunt vinden rond een oud kerkje. Het zijn

grasvelden, het zijn geen dodenakkers, maar dodenweitjes. De voorliefde van de Britten voor gras, d.w.z. het weilandkarakter van de *churchyard* op het platteland is tot op de dag van vandaag gebleven. *Go to grass* is zelfs spreekwoordelijk geworden voor 'doodgaan'.

Engeland - Hythe

Schotland - Ballachulish

Wales - Llanfairpwllgwyngyll

In Groot-Brittannië dienden van oudsher de kerken net als elders in Europa eeuwenlang als begraafplaats van de adel, de rijken en de beroemden, terwijl de overige parochianen buiten de kerk op het kerkhof werden bijgezet.

In het begin van de 18de eeuw werd in Engeland het begraven in kerken verboden, o.a. in de *Church Building Act* (1818). In Schotland verbood de protestantse *Church of Scotland* bijzettingen in kerkgebouwen al in 1581.

Shrewsbury - Abbey Church

Burford - St. John the Baptist

Lange tijd begroeven de Britten hun doden in de *churchyards* of op *burial grounds*, zoals de begraafplaatsen voor *Dissenters* werden genoemd. Na de Reformatie, waarin de *Church of England* (Anglicanisme) de staatskerk was geworden, werden ongelovigen of aanhangers van andere protestantse groeperingen *Dissenters* of non-

conformisten genoemd, die niet mochten worden begraven in gewijde grond. Het waren personen die de ceremonieën en liturgie van de Anglicanen verwierpen en aanhangers waren van andere protestantse groeperingen, zoals Methodisme, Baptisme, Congregationalisme, Wesleyanisme, Quakers en Salvationisme (Leger des Heils).

Bunhill Fields

London - Burial Grounds
Quaker's Court

Wesley's Chapel

churchyard - kirkyard - mynwent

Eind 17e / begin 18e eeuw was een *churchyard* een soort weiland bij de kerk, waarop vaak de dieren van de geestelijkheid graasden. Het grasveld was bezaaid met *headstones* (rechtopstaande grafstenen ofwel stèles), dit in tegenstelling tot de zerken in de kerken. De *headstones* waren vaak rijk versierd. In de tijd dat rijkdom zich vaak in de kerk liet begraven, werd de Engelse *churchyard*, Schotse *kirkyard* of Welse

mynwent door aanzienlijke personen lang niet zo veronachtzaamd als in Frankrijk, c.q. het continent. Daar waren kerkhoven per definitie armenbegrafplaatsen. De rijkere lieten hun graf ook vaak bedekken met een duurder grafteken in de vorm van een *table tombe* (tafeltombe) of *chest tombe* (kisttombe). De stenen zijn verweerd, want in het behoudende Groot-Brittannië wordt niets afgebroken of verwijderd.

Anstruther - tabletombs

Biddenden - headstones

Burford - chesttombs

London churchyards

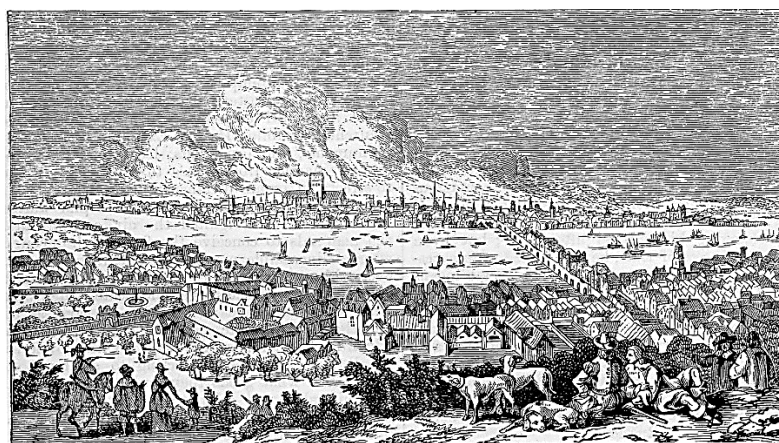
De grazige weiden, de romantische landelijke begraafplaatsjes, zijn gebleven. Het was in de steden, dat er een ontwikkeling rond het begraven plaatsvond. Maar aanvankelijk was er nog geen sprake van een funeraire revolutie, zoals op het continent ; die begon pas in 1833. Aan de hand van de geschiedenis van de Londense begraafplaatsen kunnen we de ontwikkeling het beste volgen.

Ook in Londen en andere steden bleef men eeuwenlang traditioneel begraven op de kerkhoven. Eens had Londen 404 begraafplaatsen. Ofschoon er veel kerkhoven zijn verdwenen, zijn de restanten ervan in park- of tuinvorm nog terug te vinden. Het verhaal van deze plaatsen is het verhaal van Londen. Eens waren ze even tijdsloos als de plattelandsbegravingen, maar al spoedig werden ze overvolle pakhuizen voor de stadsdoden, die uit de voegen van de familiegrafkelders barst

ten. Tijdens de epidemieën in de 16^e en 17^e eeuw werden de lichamen niet begraven, maar opgestapeld in de kerkhoven. Tijdens de *Great Plague*, de grote pestepidemie in 1665, lieten de autoriteiten slechts ongebluste kalk over de stapels lijken strooien, waardoor het niveau van veel Londense kerkhoven steeg met 60 cm tot 1 meter. Tijdens de Industriële Revolutie, de snelle transformatie van Engeland van een agrarische naar een industriële natie, tussen circa 1750 en 1850, groeide de bevolking van Londen razendsnel. In 1800 bestond de bevolking van Londen uit 1 miljoen mensen, in 1850 was dat aantal al ruimschoots verdubbeld tot 2,3 miljoen. En het leven was kort. Een intellectueel werd gemiddeld 44 jaar en een arbeider slechts 22 jaar. Drie van de vijf kinderen stierven vóór hun vijfde levensjaar. Dat alles leidde tot een nog grotere 'overbevolking' van de kerkhoven in de stad.

The Great Plague 1665

The Great Fire 1666

Waar op het continent van Europa adequaat gereageerd werd op de overbevolking van de kerkhoven en de daaruit voortvloeiende hygiënische wantoestanden door het stichten van begraafplaatsen buiten de stad, kwam de funeraire revolutie in Groot-Brittannië en Londen slechts langzaam op gang.

Toch bestonden er in 1666 al uitgewerkte plannen om de kerkhoven in de stad Londen te sluiten. Na de *Great Fire*, de grote brand van Londen in 1666, die 80% van de stad verwoestte, adviseerden Sir Christopher Wren (1632-1723) en John Evelyn (1620-1706) om in het kader van de wederopbouw van de stad ordening aan te brengen in het volkomen chaotisch aangelegde stadsplan. Wren wilde de oude begraafplaatsen sluiten en nieuwe grote begraafplaatsen buiten de bebouwde kom aanleggen, waar meerdere parochies hun doden zouden kunnen

begraven. Hun plannen, waarin zelfs al de inrichting en het vervoer per koets waren geregeld, werden door de koning en het parlement goedgekeurd. Maar na hevig verzet van zowel burgerij en gilden als van de kerk, bleef alles bij het oude. In 1750 kwamen de oude plannen weer tevoorschijn, omdat ze in een boek gepubliceerd werden. Toch veranderde er in Londen niets.

Toen in 1804 Parijs het voortouw van de funeraire revolutie nam met de opening van Père Lachaise als de eerste buitenbegraafplaats, werd er in Engeland niet gereageerd. Dat had ook te maken met een aversie tegen alles wat Frans was. Met de nederlaag van de Fransen in de zeeslag bij Trafalgar (1805) en de slag bij Waterloo (1815) kregen de Franse ideeën, ook die rond de aanleg van buitenbegraafplaatsen, in Engeland voorlopig geen voet aan de grond.

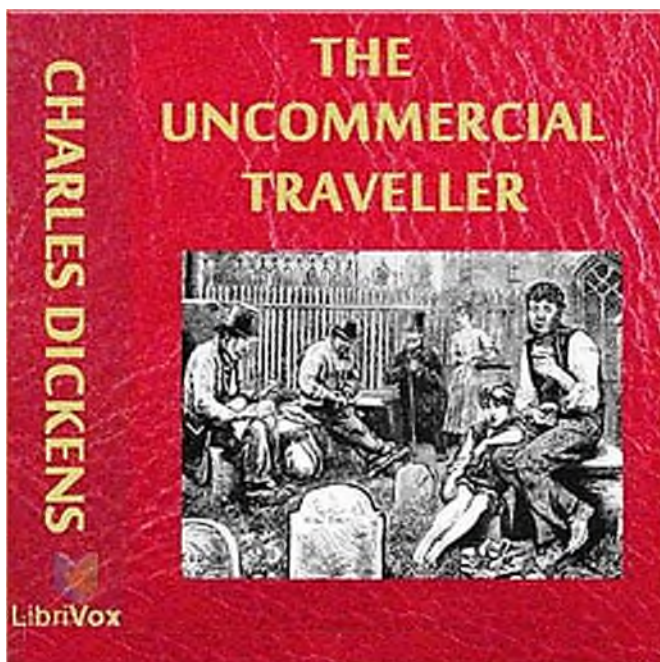
rot and mildew and dead citizens

In het begin van de 19^e eeuw was al het vreedzame en voorname van de kerkhoven verdwenen. De klachten tegen de 'overbevolking' van de stedelijke begraafplaatsen namen steeds meer toe. Er ontstonden allerlei wantoestanden. Graven werden opnieuw en opnieuw gebruikt, lichamen werden op elkaar gepropt. Op de overvolle begraafplaatsjes werden jaarlijks 40.000 doden begraven, een getal dat alleen maar opliep door cholera-epidemieën en een sterk toenemende bevolking. Veel Londenaren verhuisden na hun dood vaker dan tijdens hun leven. De kerkhoven werden een aardse manifestatie van de hel, een broedplaats voor ziektes en gemeden behalve door hen, die vanwege hun armoede geen an-

dere keus hadden. Het stonk er zo hard dat de doodgraver dronken moest zijn om zijn werk te kunnen volhouden. Voor een snellere 'doorstroming' werden lijken in stukken gehakt en verbrand, botten werden vermalen en verkocht als mest. Er werd ongebluste kalk gebruikt voor een snellere ontbinding, grafstenen werden verwijderd om een idee van ruimte te geven. Lichamen werden door *body-snatchers* gestolen en verkocht voor wetenschappelijke doeleinden. In die tijd werden veel lijken gevraagd voor sectie in de anatomische lessen op de universiteiten en men mocht voor de ontleding slechts lijken van terechtgestelde misdadigers gebruiken. Een beetje mooi lijk bracht al gauw £ 20 op, hetgeen leidde tot diefstal en dus grafschennis. Loden kisten werden verkocht voor de metaalprijs en houten kisten voor het brandhout.

Het waren taferelen die pasten in een roman van Charles Dickens. Het was dezelfde Charles Dickens die in zijn boek *The Uncommercial Traveller* sarcastisch opmerkte dat in de stad *rot and mildew and dead citizens formed the uppermost scent* (verrotting, schimmel en dode burgers vormden de grootste stank).

Het blad *The Builder* gaf als commentaar op deze wantoestanden op de Londense kerkhoven: 'Dit Londen, het centrum van beschaving, (...) begraaft, nee het begraaft niet, maar stapelt 50.000 doden op om te vergaan, te verrotten, uit te wasemen, de lucht te verpesten met gassen, foei, het is walgelijk dat te bedenken; maar het is echt waar, 50.000 ontwijde lichamen worden ieder jaar opgestapeld in zo'n 150 kleine kerkhofjes, die begraafgrond worden genoemd, en dan durft men te spreken over een fatsoenlijke en christelijke begrafenis...'

private cemeteries

Deze mistoestanden leidden uiteindelijk, net als op het continent, tot het verbod nog verder in steden te begraven en tot het ontstaan van *private cemeteries*. Londen liep daarbij niet voorop. Chorlton Row Cemetery in Manchester (1820), Rosary Road Cemetery in Norwich (1821) en de Liverpool Necropolis (1825) waren de eersten, gevolgd door de Glasgow Necropolis (1832) en daarna Kensal Green Cemetery in Londen (1833). In Manchester, Norwich en Liverpool werden de privé begraafplaatsen gesticht door de Dissenters, die los van de Anglicaanse kerk een eigen

begraafplek wilden. Niet kort daarna, in 1829, werd er in Liverpool ook voor de Anglicanen een nieuwe begraafplaats aangelegd, St.James' Cemetery, die groter en grootser was met zijn verschillende verdiepingen, grafkelders en dodenkapel. In het begin van de 19e eeuw was Glasgow een progressieve stad, waar liberale geesten ijverden voor een begraafplaats à la Père Lachaise in Parijs, die openstond voor iedere confessie. Op een heuvel naast de kathedraal werd de Necropolis gerealiseerd, nu nog steeds één van de mooiste dodensteden van Groot-Brittannië.

Glasgow - Necropolis

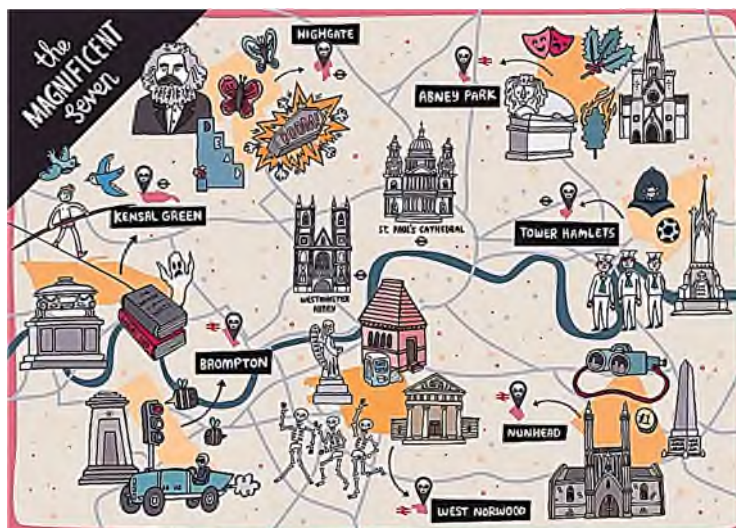
Magnificent Seven

In Londen voerde George Camden (1798-1874) na een bezoek aan Père Lachaise campagne voor de hervorming van begraven en begraafplaatsen. Hij stichtte in 1830 de *General Cemetery Company*, een commerciële onderneming met aandeelhouders, die in 1831 een stuk grond kocht voor de exploitatie van een begraafplaats. Toen in hetzelfde jaar in Londen de eerste cholera-epidemie uitbrak, had het parlement niet veel overreding nodig om in juli 1832 een wet aan te nemen *for establishing a General Cemetery for the internment of the Dead in the Neighbourhood of the Metropolis* (voor de vestiging van een algemene begraafplaats voor het begraven van doden in de omgeving van de hoofdstad). De wet voorzag in een model, dat kon worden gekopieerd door andere particuliere ondernemingen voor andere commerciële te stichten begraafplaatsen. Dat werden er uiteindelijk zeven, die bekend werden onder de naam *The Magnificent Seven*.

Het betekende nog steeds niet de sluiting van de binnenstedelijke begraafplaatsen. Pas na 1834 hield het Lagerhuis een onderzoek naar de toestanden binnen de uitvaartwereld in Engeland en specifiek in Londen. Voor de doden had de stad Londen slechts de beschikking over 478,6 acres (193,6 ha).

Sir Edwin Chadwick die het onderzoek leidde, schilderde slechte toestanden rond uitvaart en begraafplaats. Chadwick gaf als aanbevelingen aan ieder lijk een eigen graf te geven en nieuwe begraafplaatsen aan te leggen naar het voorbeeld van de begraafplaatsen in Frankfurt en München. De commerciële begraafplaatsen waren begraafplaatsen voor de rijken; begraven in

deze begraafplaatsen stond gelijk aan luxe, de graven waren duur. Daarom pleitte Sir Edwin Chadwick voor het verbieden van begraven in de stad en het stichten van publieke begraafplaatsen buiten de stad.

(Illustration by Freya Illustration)

Burial Act 1852

Maar voorlopig ging voor de gewone bevolking het begraven op de overvolle begraafplaatsen in de stad gewoon door. Het duurde nog tot 1852 voor de oude begraafplaatsen werden gesloten en nieuwe gemeentelijke begraafplaatsen 2 mijl buiten de bewoonde wereld werden aangelegd.

In 1850 was de *Metropolitan Internments Act* de eerste van een lange serie *Burial Acts*, wetten op de lijkbezorging, waardoor de *Board of Health* (gezondheidsraad) nieuwe begraafplaatsen kon aanleggen en bestaande particuliere begraafplaatsen kon opkopen. Door de *Burial Act* van 1852 kwam pas een definitief einde aan het begraven in de steden. Daardoor werd de noodzaak van betaalbare begraafplaatsen voor de gewone man nog groter. Daarin werd geleidelijk aan voorzien door de stichting van gemeentelijke begraafplaatsen in de verschillende deelgemeenten.

Disused Burial Grounds Act 1884

Wat gebeurde er met de kerkhoven in de stad, nadat ze bij Burial Act van 1852 definitief werden gesloten? Vele oude kerkhoven en begraafplaatsen overleefden. In eerste instantie verslonsden ze of werden verkocht voor bouwgrond. Maar de *Disused Burial Grounds Act* van 1884 verbood het bouwen op de gesloten begraafplaatsen. Dat was vooral te danken aan Lord Brabazon, die in 1882 de *Metropolitan Public Gardens Association* stichtte.

Het belangrijkste doel van deze vereniging was de omvorming van alle ongebruikte begraafgrond in *resting places, gardens and play-grounds* (rustplaatsen, tuinen en recreatiege-

bied). De *headstones* werden verplaatst naar de rand, oude paden werden geasfalteerd of betegeld en voorzien van zitbankjes. Een mooi voorbeeld is te zien bij de St. Paul's Church in Covent Garden. Het werk van de *Association* gaat nog steeds door. Vandaag de dag zijn er 73 begraafplaatssteden in de City en Central London, die kunnen worden bezocht. Je kunt er rustig zitten, je lunchpakketje opeten of nadenken over de begraafplaatsgeschiedenis van Londen.

Alleen de non-conformistische begraafplaats *Bunhill Fields* heeft nog de ware kerkhofsfeer van vroeger behouden, terwijl het nooit bij een kerk heeft gelegen.

Covent Garden - St. Paul's Church(yard)

Bunhill Fields - Burial Ground

Groot-Brittannië: geen ruiming van graven en begraafplaatsen

Op een aantal punten heeft de lijkbezorging in Groot-Brittannië afgeweken of wijkt nog steeds af van die op het continent.

Met de *Burial Act* (wet op de lijkbezorging) van 1852 was er definitief een einde gekomen aan het begraven in de steden in Groot-Brittannië. In een serie *Burial Acts* van 1852-1859 werden de wetten en regels rond begraven en begraafplaatsen vastgelegd. Deze wetten gelden nog steeds. Dat deze wetten op een aantal punten duidelijk afwijken van de wetten op het vasteland van Eu-

ropa komt omdat Napoleon Groot-Brittannië niet en de meeste landen in Europa wel heeft veroverd en bezet. In die landen werden de Napoleontische wetten ingevoerd, de *Code Civil* en de *Code Pénal*. In het onderdeel over de lijkbezorging wordt ook de ruiming en het hergebruik van een graf na een bepaalde periode toegestaan. En dit wordt in veel landen gepraktiseerd, terwijl in Groot-Brittannië het ruimen van graven is verboden als resultaat van de Victoriaanse obsessie voor hygiëne, wettelijke voorschriften en nationale tradities.

In de *Burial Act 1857* staat dat 'het een strafbaar feit is stoffelijke resten op te graven of te verstoren zonder daarvoor eerst een vergunning te hebben aangevraagd. Deze controlemiddelen zijn ingevoerd om grafschennis te voorkomen en om de volksgezondheid te beschermen'. Slechts in uitzonderlijke gevallen wordt toestemming voor ruiming verleend. Het gaat dan echter niet om een ruiming, waarbij de stoffelijke resten worden 'geschud' (dieper in het graf begraven) of naar een knekelput (elders op de begraafplaats) worden overgebracht. Het gaat er dan bijvoorbeeld om dat de familie het lichaam wil laten overbrengen naar een ander graf, het wil laten repatriëren of het wil laten cremëren. Of het gaat om een forensisch onderzoek op bevel van een rechtbank, waarna de stoffelijke resten in hetzelfde graf worden herbegraven.

Het gevolg van deze verboden op ruiming van graven en daaruit voortvloeiend ook van begraafplaatsen is dat vooral in de grote steden de bestaande begraafplaatsen overvol raken en er voor toekomstige doden geen ruimte meer beschikbaar is. Het zoeken naar oplossingen, die richting ruiming gaan, stuit echter op grote tegenstand. Zo ontstond er nog al veel commotie in Groot-Brittannië toen de *City of London Cemetery* door legale mazen in de wet overging tot 'ruiming' van oude graven.

Onverzorgde graven, die ouder zijn dan 75 jaar, worden geopend, de stoffelijke resten worden in een klein kistje bijgezet, dat dieper in hetzelfde graf wordt herbegraven en het graf wordt opnieuw uitgegeven. De Britten vinden het maar niks, ze spreken over een *dubbeldekkergraf*. Voor een Brit geldt niet alleen *my home is my castle*, maar ook *my tomb is my castle*. 'Je legt je vader toch niet in een tweedehandsgraf' of 'je wilt je graf toch niet delen met een vreemde', zijn uitspraken die de gevoelens van de Brit weergeven.

For sale: old, second-hand graves. £3,000 each, many careful owners
By Stephanie Condron
(Filed: 04/07/2006)

A cemetery is offering second-hand graves, with "refurbished" monuments including headstones, obelisks and crosses, to be used again.

Recycled burial plots, complete with the original memorials, still contain the remains of those who died at least 75 years ago - the names of the dead are simply scoured from the monuments to allow new inscriptions.

The City of London cemetery is selling 1,000 such plots advertised as "traditional-style graves" to be "adopted" by families willing to pay £3,000 to lease them for 50 years.

Londen - St. Mary's Catholic Cemetery: grondophoging wegens gebrek aan ruimte

Op St. Mary's Catholic Cemetery (naast Kensal Green Cemetery) in Londen vond men om verder te kunnen begraven een andere oplossing, die sterk doet denken aan het ophogen van joodse begraafplaatsen, zoals in Praag. Omdat de begraafplaats vol was, werd in 1992 verlof gegeven om op een oud en verwaarloosd deel van de begraafplaats door middel van grondophoging te voorzien in extra begraafplaats. Voorwaarde

was wel de bestaande graven niet te roeren en graftekens van historisch belang te behouden en weer bovenop te plaatsen.

Voor de Verenigde Staten geldt overigens hetzelfde als voor Groot-Brittannië. Ook daar beschouwt men het graf als eeuwig en mag het niet geruimd of verstoord worden. Maar omdat er in de VS veel meer ruimte is dan in Groot-Brittannië, is daar nog geen sprake van een crisis

crematie als oplossing

Een andere belangrijke ontwikkeling in de geschiedenis van *the British way of death* vond plaats in de 20^e eeuw, maar had zijn wortels al in de 19^e eeuw: crematie. In 1874 werd de *Cremation Society of England* gesticht en in 1885

vond de eerste crematie op Engelse bodem plaats.

De *Cremation Society* moedigde crematie aan met het motto: *save the land for the living* (behoud de aarde voor de levenden).

CREMEREN IN GROOT-BRITANNIË

save the land for the living

Rond 1870 waren in Groot-Brittannië de meeste problemen rond begraafplaatsen opgelost: de overvolle kerkhoven in de steden waren gesloten en ook de armen konden een graf krijgen op de gemeentelijke begraafplaatsen. Toch was de kritiek niet afgelopen. Omdat de grote monumenten te veel plaats innamen, werd het idee van begraafplaatsen als landschapspark losgelaten. De nieuwe begraafplaatsen waren dan wel hygiënischer, maar door de grote aanvoer van lichamen raakten ze overvol en zorgden alsnog voor vervuiling van grond en grondwater.

In 1874 werd de *The Cremation Society of Great Britain* gesticht.

Een aantal hervormers voerden actie voor deze schone vorm van lijkbezorging, aangevoerd door Sir Henry Thompson, ijveraar voor hygiëne, non-conformist en lijfarts van koningin Victoria. De belangrijkste reden van Sir Henry Thompson om crematie te promoten was, dat *'het een noodzakelijke hygiënische voorzorgsmaatregel was geworden tegen de verspreiding van ziektes onder een bevolking die dagelijks sterker groeide dan het gebied waarop ze woonde'*. Andere argumenten waren, dat crematie de kosten van een begrafenis aanzienlijk verminderde, rouwenden behoedde voor slecht weer, voortijdig begraven van een schijndode voorkwam en dat de as veilig tegen vandalisme in columbaria kon worden bewaard. En misschien kon je as ook nog gebruiken als kunstmest. Het koste

de vereniging vier jaar voordat ze grond konden aankopen voor de bouw van een crematorium. Het eerste crematorium in Engeland werd in 1879 gebouwd in Woking (Surrey). Maar het duurde nog tot 1885 voordat het Engelse Hof crematie legaliseerde en tot 1902 voor de definitieve legalisatie in de *Cremation Act 1902*, die formeel de praktijk erkende en het gebruik legaliseerde. In 1885 vond de eerste crematie in Groot-Brittannië plaats in Woking. Nadat de laatste tegenwerpingen van het ministerie van Binnenlandse Zaken waren overwonnen, werd op 25 maart 1885 een Londense vrouw, Edith Pickersgill, gecremeerd in het *Woking Crematorium*, gevestigd door de *Cremation Society of England*. Er vonden dat jaar maar drie crematies plaats. Alhoewel het aantal crematies op het einde van de 19^e eeuw laag bleef, werden er crematoria geopend in verschillende delen van Groot-Brittannië.

Na de Tweede Wereldoorlog nam de voorkeur voor cremeren merkbaar toe. In 1920

werd nog maar 0,3 % van de overledenen in Engeland en Wales gecremeerd in een van de 18 crematoria, waarvan er drie in Londen waren. Hoewel het aantal in 1939 nog maar gestegen was tot 3,7 % werden er toch nieuwe crematoria gebouwd. De *Cremation Society of Great Britain* moedigde crematie aan met het motto *Save the land for the living* en met het blad *Pharos*.

eerste crematorium in Woking

% deaths cremated, UK

Na 1945 nam het aantal crematies toe en in de vijftiger jaren werd het aantal crematoria in het gebied Londen uitgebreid tot 22.

Van 1950 tot 1997 steeg het nationale percentage van cremeren van 15,9 % naar maar liefst 72,16 %. In 1967 was voor het eerst het aantal crematies hoger dan het aantal begravingen. Als oorzaken voor deze enorme stijging worden gegeven: het vertrouwd raken met de massale en gewelddadige dood tijdens de beide wereldoorlogen, de afname van de burenplicht, waardoor uitvaarten minder een vertoning hoefden te zijn,

economisch voordeel voor lokale autoriteiten, als er geen land meer gebruikt hoefde te worden voor begraafplaatsen, en een mentaliteitsverandering bij de geestelijkheid. De houding tegenover de dood veranderde toen de levensverwachting toenam, het geloof in een hiernamaals afnam en meer mensen stierven in een ziekenhuis.

Momenteel zijn er rond de 275 crematoria in het Verenigd Koninkrijk en is het aantal crematies volgens het laatste cijfer uit 2016 gestegen naar 76.54 %.

the British way of cremation

In de *Code of Cremation Practise* (de gedragscode voor crematie) wordt omschreven waaraan een crematie moet voldoen en wat na de crematie de mogelijkheden zijn.

- Indien mogelijk vindt de crematie direct na de afscheidsdienst plaats, maar zeker op dezelfde dag.
- Iedere kist heeft een identiteitskaart, die in de ovenruimte aan de buitenkant van de oven wordt geplaatst, als de kist wordt ingevoerd. De kaart

blijft daar tot de as uit de oven is verwijderd en blijft daarna de as vergezellen tot in de urn.

In iedere oven past maar één kist en de as moet zijn verwijderd voor de oven opnieuw gebruikt mag worden. Nadat de as uit de oven is gehaald, worden metalen verwijderd en wordt de as vermalen tot poeder.

Daarna is de as klaar om verstrooid te kunnen worden, maar moet wettelijk nog 30 dagen worden vastgehouden.

Londen - Golders Green Crematorium

- Bij ieder crematorium bevindt zich een *Garden of Remembrance* (tuin der herinnering), een terrein bedoeld voor de crematie-as. De as mag daar worden verstrooid of begraven, maar er mag geen plek gereserveerd worden voor een enkeling, omdat deze terreinen door de jaren heen

Edinburgh - Mortonhall Crematorium

steeds opnieuw gebruikt worden en zullen worden, zolang het crematorium in bedrijf blijft.

In Golders Green wordt de as verstrooid op het grasveld, in Mortonhall wordt de as in een biologisch afbreekbaar kistje onder het grasveld 'verstrooid'; in beide gevallen dus *go to grass*.

Golders Green

- Garden of Remembrance -

Mortonhall

- Over het algemeen komt de as terecht in de *Garden of Remembrance*. Daar zijn geen verdere kosten aan verbonden. Een aantal crematoria bieden in columbaria nissen aan, waarin urnen kunnen worden geplaatst. Dat kunnen columbaria in gebouwen zijn, zoals in Golders Green Crematorium of columbaria buiten op het veld, zoals in Mortonhall Crematorium.

De nissen worden voor een bepaalde periode verhuurd met recht op verlenging. Als de huur niet wordt hernieuwd, wordt de as alsnog verstrooid of begraven. Als alternatief kan de urn met as ook worden meegenomen naar huis of om elders te verstrooien op een favoriet plekje na toestemming van de eigenaar van de grond of om in een graf bij te zetten.

Golders Green - columbarium interieur

- Gewoonlijk is de enige permanente wijze van herdenken, die beschikbaar is, een inschrijving in het *Book of Remembrance* (boek der herinnering). Dit boek wordt gewoonlijk neergelegd in

Golders Green - Chapel & Book(s) of Remembrance

- Een aantal crematoria staan plaquettes toe, maar deze zijn voor een gelimiteerde periode of kunnen na betaling verlengd worden. Vooral in Golders Green Crematorium in Londen vind je zowel in, op, aan en tegen de gebouwen en muren als op het terrein namen, namen en nog eens namen. Op epitafen, plaquettes, tegels, bordjes, banken, rozen, planten en zonnewijzer. Dit alles indachtig het gezegde: als je naam niet meer genoemd wordt, ben je pas echt dood.
- Bij een aantal crematoria is het ook mogelijk een rozenstruik of andere tuinplant aan de dode te wijden met een klein naamplaatje, maar ook

Golders Green - namen, namen ...

Mortonhall - columbarium exterieur

een speciale *Memorial Chapel* (gedenkkapel). Iedere dag worden de inschrijvingen van die dag getoond, zodat een persoon herdacht wordt op de jaardag van zijn dood.

Mortonhall- Chapel (& Book) of Remembrance

dit is voor een bepaalde periode met het recht op verlenging. In Mortonhall heeft men een herinneringsplaats gecreëerd in de vorm van een *Memorial Walkway*, een zich steeds verder uitbreidend pad, waarlangs losse stenen met naamplaatje en container voor snijbloemen naast elkaar zijn gelegd. De stenen kunnen worden gehuurd voor 10 of 20 jaar met recht op verlenging

- Ook is het bij sommige crematoria mogelijk donaties te doen voor zitbanken of glas-in-lood ramen of andere verfraaiingen aan het complex. Op de schenking komt een herdenkingsinscriptie te staan.

Morton Hall - Memorial Walkway